

حالا شرایط فرق می‌کند

در ۲۴ آوریل (۴ اردیبهشت ۲۰۲۵) «نارندرا مودی»، نخست‌وزیر هند، در ایالت بیهار در شمال این کشور مقابل جمعیتی ایستاد و برخلاف معمول که به زبان هندی سخن می‌گوید، این‌بار همدار خود را به زبان انگلیسی اعلام کرد: «هند همه تروریست‌ها و حامیان آن‌ها را شناسایی و مجازات خواهد کرد. ما آن‌ها را تا دورترین نقاط زمین دنبال می‌کنیم. روحیه هند هرگز با تروریسم شکسته نخواهد شد. تروریسم بدون مجازات نخواهد ماند».

ایسن پیام، که تنها دو روز پس از مرگبارترین حمله علیه غیرنظامیان در منطقه کشمیر تحت کنترل هند طی بیش از دو دهه بیان شد، صرفاً برای افکار عمومی داخلی یا خطاب به پاکستان – که دهلی‌نو مسئول حمله می‌داند- نبوده؛ بلکه پیامی به جهان بود مبنی‌بر اینکه هند در حال آماده‌سازی پاسخ نظامی قاطعانه‌ای است. اکنون کشمیر بار دیگر به یکی از خطرناک‌ترین نقاط تنش در

جهان تبدیل شده است. هنوز مشخص نیست چه گروهی مسئول حمله ۲۲ آوریل (۲۵ اردیبهشت) بوده- حمله‌ای که در منطقه‌ی خوش‌منظره «پهلگام» در کشمیر ۲۶ گردشگر را به قتل رساند- اما این جنایت تلخ و آشنا قرار داده است. در گذشته نیز حملات تروریستی در کشمیر باعث شده بود هند همسایه‌اش، پاکستان، را هدف قرار دهد؛ کشوری که مقام‌های هندی آن را منبع اصلی خشونت‌ها و افراط‌گرایی در این منطقه مورد مناقشه می‌دانند. سخنان این ماه

مودی یادآور نطق‌های او در سال ۲۰۱۹ است؛ زمانی که پس از بمب‌گذاری انتحاری در کشمیر که ۴۰ نیروی شبه‌نظامی هندی کشته شدند، جنگنده‌های هند پاکستان را هدف قرار دادند. در آن سال، پاکستان با سرتگون کردن یک جنگنده هندی و اسارت خلبان آن، واکنشی مستقیم نشان داد و دو کشور مجز به سلاح هسته‌ای تا مرز یک درگیری گسترده پیش رفتند.

با این حال، وضعیت در سال ۲۰۱۹ عمدتاً به لطف خوش‌شانسی فروکش کرد. موشک جنگنده‌های هندی به

وقت ارتش پاکستان و عملاً قدرتمندترین تصمیم‌گیر کشور، در پی آشتی با هند بود، اما جانشین او، «عاصم منیر»، اکنون با فشارهای سیاسی روبه‌روست و نیاز دارد که قدرت خود را به رخ بکشد؛ او حتی یک هفته پیش از حمله تروریستی ۲۲ آوریل، اظهاراتی تند علیه اقدامات هند در کشمیر مطرح کرده بود.

دولت فعلی ایالاتمتحده (دولت ترامپ)، توجه چندانی به این منطقه ندرده؛ هنوز سفرانی برای هیچ‌یک از دو کشور منصوب نکرده و مقام‌های کلیدی وزارت خارجه نیز هنوز تأیید نشده‌اند، برخلاف سال ۲۰۱۹. آمریکا دیگر نیروی نظامی فعالی در افغانستان همسایه ندارد که بابت آن نگران باشد. مشخص نیست که آمریکا این‌بار تا چه اندازه برای کاهش تنش‌ها وارد عمل خواهد شد. در چنین شرایطی، با توجه به اینکه سخنان مودی راهی برای مصالحه باقی نگذاشته، ارتش پاکستان زیر فشار قرار دارد که به هر گونه حمله هند با شدت پاسخ دهد، و در حالی

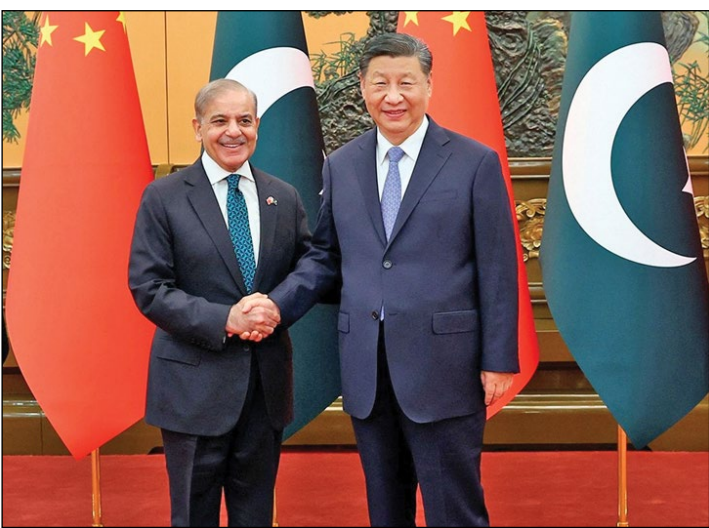
آتش‌بس چهار ساله در خط کنترل- مرز مورد مناقشه میان هند و پاکستان- نمی‌توانند تضمین‌کننده صلح باشد، چرا که نه هند و نه پاکستان، هیچ‌یک به طور جدی به حل ریشه‌ای اختلافاتنیرداخته‌اند

۱۱

که چین نیز نقش پررنگ‌تری در منطقه ایفا می‌کند، تحولات در کشمیر به‌راحتی می‌تواند به بحرانی مه‌آلودشدنی منجر شود.

ترکیبی انفجاری

در قلب بحران کشمیر، ترکیبی انفجاری از ملی‌گرایی مذهبی، حکمرانی اقتدارگرا و نازبایتنی‌های سیاسی حل‌نشده قرار دارد. دولت مودی مدعی است که در سال ۲۰۱۹، زمانی که مفاد قانون اساسی مربوط به خودمختاری کشمیر را لغو کرد، «وضعیت عادی» را به این منطقه بازگرداند. نخست‌وزیر و همییمانانش اصرار داشتند که این اقدام

باعث ادغام بهتر بخش تحت کنترل هند در کشمیر – که تا آن زمان با عنوان ایالت «جامو و کشمیر» شناخته می‌شد- با باقی کشور می‌شود و به ثبات و رشد اقتصادی سریع‌تری منتهی خواهد شد.

اما سیاست کشمیر دولت مودی در اصل ریشه در ایدئولوژی داشت: حزب ملی‌گرای هندوگرایی بهاراتیا جاناتا (BJP) از مدت‌ها پیش خواهان لغو موقعیت ویژه تنها ایالت با اکثریت مسلمان هند بود. هدف حزب، اعمال کنترل شدیدتر از سوی دهلی بر کشمیر و کم‌رنگ کردن هویت متمایز کشمیری بود. در سال‌های اخیر، گردشگری در کشمیر واقعاً افزایش

چین اخیراً از «حمایت» خود از حاکمیت و نگرانی‌های امنیتی مشروع پاکستان سخن گفته است موضوعی که بعد خطرناک جدیدی به بحران می‌افزاید و هند را با احتمال درگیری روبه‌رو می‌کند.

۱۱

اهداف خود اصابت نکردند و کسی در خاک پاکستان کشته نشده؛ خلبان هندی زنده ماند و نیروهای پاکستانی به‌سرعت او را بازگرداندند؛ و هر دو دولت با کنترل رسانه‌های داخلی، روایت پیروزی ارائه دادند. دخال‌ت جدی قدرت‌های خارجی- از جمله ایالاتمتحده- نیز باعث شد که کاهش تنش به اولویت بدل شود. «لیزا کرتیس»، مقام وقت دولت ترامپ، در سال ۲۰۲۲ گفت که مقام‌های ارشد آمریکایی با هر دو طرف تماس گرفتند و «برنامه‌ای برای کاهش تنش و کنترل اوضاع طراحی کردند».

با این حال، امروز شرایط برای کاهش تنش به اندازه گذشته مساعد نیست. اوضاع در کشمیر از همیشه ناپایدارتر شده است. سیاست‌های سخت‌گیرانه دولت مودی و تحمیل حاکمیت مستقیم مرکزی بر کشمیر، احساس بیگانگی عمیقی را در این منطقه با اکثریت مسلمان برانگیخته است. کشتار اخیر، دوباره شعله دشمنی میان هند و پاکستان را روشن کرده است؛ در حالی که رهبران و چهره‌های سرشناس هندی خواستار انتقام شده‌اند و مقام‌های پاکستانی نیز از سیاست‌های هند در کشمیر به شدت انتقاد می‌کنند. «دهلی‌نو» می‌تواند تصمیم بگیرد که به‌جای واکنش علنی، به نوعی انتقام پنهان و بی‌سروصدا از اسلام‌آباد دست بزند، اما چنین اقدامی به احتمال زیاد افکار عمومی را- که اکنون خواهان واکنشی قاطع و آشکار است- راضی نخواهد کرد. اقدام نظامی علنی همچنان یک گزینه کاملاً محتمل به‌شمار می‌رود. در سال ۲۰۱۹، «قمر جاوید باجو»- فرمانده

شسبه‌قاره هند بار دیگر به صحنه تنش بین هند و پاکستان تبدیل شده است. این بار مسئله به حادثه تروریستی برمی‌گردد که شهر پهلگام در منطقه کشمیر تحت کنترل هند در در تاریخ ۲۲ آوریل (۲۰۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۴) رخ داد. در این حمله، چهار مهاجم مسلح در منطقه گردشگری بایساران، واقع در نزدیکی شهر پهلگام، به سوی گروهی از گردشگران آتش گشودند. در نتیجه، ۲۶ نفر، عمدتاً گردشگران هندو از ۱۳ ایالت مختلف هند، جان خود را از دست دادند و ده‌ها نفر دیگر زخمی شدند. گروه موسوم به «مقاومت کشمیر» (تی آر اف) از شاخه‌های لشکر طیبه که مسئولیت این حمله را برعهده گرفته، به گفته مقامات هندی با گروه‌های مستقر در پاکستان مر تبتا است. در پی این حمله، کمیته امنیت دولت هند تصمیم گرفت کارکنان سفارتخانه‌های هند و پاکستان در کشورهای طرفین کاهش یابید، توافقنامه «آب سند» لغو شود و تنها گذرگاه مرزی فعال میان دو کشور نیز بسته شود. دو قدرت اتمی تا درگیری نظامی نیز پیش‌رفتند در جدیدترین اقدام، دولت هند تصمیم گرفته است بعد از لغو توافقنامه «آب سند» با پاکستان جریان آب سد «باگلیهار» را نیز به‌روی اسلام‌آباد ببندد. نشریه آمریکایی «فارین پالیسی» در مقاله‌ای تأکید می‌کند این‌بار شرایط در دو کشور برای مهار تنش فرق می‌کند و اگر دو طرف بحران به‌وجود آمده را کنترل نکنند ممکن است کل منطقه گرفتار یک جنگ خانمان‌سوز دیگر بین دو کشور شود. ترجمه کامل این مقاله را در ادامه با هم مرور می‌کنیم.

شعله‌ور شدن بحران در کشمیر هند و پاکستان در لبه پر تگاه

جمله قتل‌عام اخیر در پهلگام- و قوانین سنگینگرانه به همراه حضور سنگین نیروهای امنیتی همچنان ادامه دارد. اکثریت مسلمان جمعیت منطقه، که از سه دهه درگیری میان جدایی‌طلبان مورد حمایت پاکستان و نیروهای امنیتی هند آسیب دیده‌اند، با تصمیم سال ۲۰۱۹ که کشمیر را از یک ایالت با وضعیت قانونی ویژه به یک منطقه تحت حاکمیت مستقیم دولت مرکزی تبدیل کرد، بیشتر از همیشه احساس طردشدگی و بی‌قدرتی می‌کنند.

ایسن تغییر همچنین راه را برای خرید املاک توسط افراد غیربومی باز کرد؛ اقدامی که نگرانی‌هایی درباره تغییر ترکیب جمعیتی و از دست رفتن کنترل محلی ایجاد کرده است. دولت هند تقریباً کنترل کامل اطلاعاتی را اعمال کرده، نهادهای محلی را تضعیف نموده و فضائی را به‌وجود آورده که در آن هرگونه مخالفت سرکوب می‌شود؛ شرایطی که باعث شده منطقه ناآرام‌تر و غیرقابل‌حکمرانی‌تر از گذشته باشد. این سیاست‌ها- در کنار سال‌ها سرکوب امنیتی، اعمال حکومت نظامی، قطع ارتباطات و بازداشت رهبران سیاسی کشمیری- نوعی احساس محاصره دائمی را در منطقه به‌وجود آورده‌اند. انتخابات محلی به مدت پنج سال تعلیق شد. جای

ایالاتمتحده- مهار شد. حملات هوائی هند در خاک پاکستان تلفاتی نداشت، و خلبان هندی که بر فراز خاک پاکستان هدف قرار گرفت، زنده ماند و حتی فجنجالی چای با سربازان پاکستانی نوشید، پیش از آن‌که سالم به هند بازگردانده شود. هر دو طرف با بهره‌گیری از رسانه‌های تابع و دولتی خود توانستند پیروزی را ادعا کنند. در آستانه انتخابات پارلمانی سال ۲۰۱۹، در هند، این عملیات‌ها به تقویت تصویر مودی به‌عنوان رهبری نیرومند که توانسته پاکستان را تنبیه کند، کمک شایانی کرد.

شکست سیاست بازدارندگی هند

حمله اخیر در پهلگام، پوچی راهبرد فعلی هند را آشکار کرده است. با وجود ادعاهای مکرر دولت هند مبنی‌بر این‌که اقدامات چند سال گذشته هند نوعی بازدارندگی ایجاد کرده، خشونت‌های شبه‌نظامی همچنان ادامه دارد و وضعیت

دریچه‌ای به جهان

khareji@kayhan.ir

شسبه‌قاره هند بار دیگر به صحنه تنش بین هند و پاکستان تبدیل شده است. این بار مسئله به حادثه تروریستی برمی‌گردد که شهر پهلگام در منطقه کشمیر تحت کنترل هند در در تاریخ ۲۲ آوریل (۲۰۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۴) رخ داد. در این حمله، چهار مهاجم مسلح در منطقه گردشگری بایساران، واقع در نزدیکی شهر پهلگام، به سوی گروهی از گردشگران آتش گشودند. در نتیجه، ۲۶ نفر، عمدتاً گردشگران هندو از ۱۳ ایالت مختلف هند، جان خود را از دست دادند و ده‌ها نفر دیگر زخمی شدند. گروه موسوم به «مقاومت کشمیر» (تی آر اف) از شاخه‌های لشکر طیبه که مسئولیت این حمله را برعهده گرفته، به گفته مقامات هندی با گروه‌های مستقر در پاکستان مر تبتا است. در پی این حمله، کمیته امنیت دولت هند تصمیم گرفت کارکنان سفارتخانه‌های هند و پاکستان در کشورهای طرفین کاهش یابید، توافقنامه «آب سند» لغو شود و تنها گذرگاه مرزی فعال میان دو کشور نیز بسته شود. دو قدرت اتمی تا درگیری نظامی نیز پیش‌رفتند در جدیدترین اقدام، دولت هند تصمیم گرفته است بعد از لغو توافقنامه «آب سند» با پاکستان جریان آب سد «باگلیهار» را نیز به‌روی اسلام‌آباد ببندد. نشریه آمریکایی «فارین پالیسی» در مقاله‌ای تأکید می‌کند این‌بار شرایط در دو کشور برای مهار تنش فرق می‌کند و اگر دو طرف بحران به‌وجود آمده را کنترل نکنند ممکن است کل منطقه گرفتار یک جنگ خانمان‌سوز دیگر بین دو کشور شود. ترجمه کامل این مقاله را در ادامه با هم مرور می‌کنیم.

سرویس خارجی کیهان

شعله‌ور شدن بحران در کشمیر هند و پاکستان در لبه پر تگاه

مترجم: سید محمد امین آبادی

امنیتی کشمیر به‌شدت شکننده باقی مانده است. حملات سال ۲۰۱۹ نه پاکستان را مرعوب کرد و نه شورشیان جدایی‌طلب را عقب راند؛ چرخه حمله و تلافی همچنان ادامه دارد و هر حادثه‌ای خطر تشدید تنش میان دو همسایه هسته‌ای را افزایش می‌دهد.

در خاطراتی که «هاکب پومینو»، وزیر خارجه پیشین آمریکا، در سال ۲۰۲۳ منتشر کرد، فاش شد که هند و پاکستان در فوریه ۲۰۱۹، پس از حملات هوائی هند به داخل خاک پاکستان، به‌شدت به آستانه یک درگیری هسته‌ای نزدیک شدند. گفته می‌شود که هر دو طرف آماده تشدید تنش بودند تا این‌که دخالت فوری آمریکا بحران را مهار کرد. «مودی» در تجمع‌های انتخاباتی آن سال، بارها به موضوع سلاح هسته‌ای اشاره کرد و با افتخار گفت که هند «بلوف هسته‌ای پاکستان را برملا کرده» و به طعنه اضافه کرد که زرادخانه هسته‌ای هند برای استفاده در جنگ نیازی نیست (که در آن مردم آتش‌بازی می‌کنند) نگه داشته نشده است. او از این خط و نشان‌های هسته‌ای برای نشان دادن اقتدار دولتش بهره برد. اما اکنون دل‌نوی ر به‌جز مودوی او را در تنگنا قرار داده است. او با ایجاد یک سابقه، اکنون با فشار شدید افکار عمومی و سیاسی برای واکنشی قاطع به هر حمله

بیشتر است. این الزام، خطر تشدید سریع و خارج از کنترل تنش‌ها را به‌همراه دارد. با وجود ناآرامی‌های داخلی، پاکستان هنوز بازدارندگی هسته‌ای قدرتمندی در اختیار دارد و از حمایت چین نیز بهره‌مند است؛ کشوری که منافع مستقیمی در منطقه کشمیر دارد. پروژه چند میلیارد دلاری کریدور اقتصادی چین-پاکستان یکی از شاخص‌ترین سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی پکن از بخش‌های تحت کنترل پاکستان در کشمیر می‌گذرد.

چین همچنین به‌شدت با اقدام هند در سال ۲۰۱۹ برای لغو وضعیت ویژه کشمیر مخالفت کرد و در همان سال با استقرار نیرو در منطقه دلاخ (حدود ۳۲۰ کیلومتر در شرق کشمیر)، بر ادعاهای ارضی خود تأکید کرد؛ اقدامی که به یک بن‌بست نظامی منتهی شد و تا امروز ادامه دارد. در روز چین اخیراً از «حمایت» خود از حاکمیت و نگرانی‌های امنیتی مشروع پاکستان سخن گفته است موضعی که بُعد خطرناک جدیدی به بحران می‌افزاید

خطرناک‌ترین سناریو آن است که واکنش نظامی هند منجر به ضدحمله شدیدتر پاکستان شود و زنجیره‌ای از حوادث به راه افتد که هیچ‌کدام از طرفین نتوانند آن را به‌راحتی کنترل کنند.

۱۱

و هند را با احتمال درگیری در دو جبهه همزمان روبه‌رو می‌کند.

در چنین فضائی، گزینه‌های پیشروی هند برای واکنش به حملاتی چون حادثه پهلگام، محدود و همراه با خطرات جدی هستند. اقدامات پنهانی مانند تسرور یک رهبر بلندپایه تروریستی با مقام اطلاعاتی-نظامی پاکستانی ممکن است قابلیت انکارپذیری فراهم آورد، اما احتمالاً برای افکار عمومی خشمگین و فضای سیاسی داخلی کفایت نخواهد کرد. حملات هوائی فرامرزی نیز به‌ویژه با توجه به وضعیت فعلی پاکستان و نیاز

صفحه ۸

پنجشنبه ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۴

۱۰ ذی‌القعدة ۱۴۴۶ - شماره ۲۳۸۵۲

است نگران سرمایه‌گذاری‌هایش و جایگاه راهبردی‌اش در منطقه باشد.

اما خطرناک‌ترین سناریو آن است که واکنش نظامی هند منجر به ضدحمله شدیدتر پاکستان شود و زنجیره‌ای از حوادث به راه افتد که هیچ‌کدام از طرفین نتوانند آن را به‌راحتی کنترل کنند. با آماده‌باش نیروها و داغ بودن احساسات ملی‌گرایانه در هر دو کشور، احتمال سوءمحابسه یا تشدید تصادفی درگیری بسیار بیشتر از آن چیزی است که تحلیل‌گران با افکار عمومی درک می‌کنند.

در بدترین حالت، این وضعیت می‌تواند به‌سرعت به جنگی تمام‌عیار با تهدید به استفاده از سلاح‌های هسته‌ای منجر شود؛ سناریویی که پیامد آن ویرانی فاجعه‌بار در سراسر آسیای جنوبی خواهد بود. این‌که بحران سال ۲۰۱۹ به‌شکل مسالمت‌آمیز پایان یافت، هیچ تضمینی برای تکرار آن در آینده نیست. کشورهای دارای سلاح هسته‌ای نمی‌توانند برای پیش‌گیری از فاجعه، فقط به شانس متکی باشند.

عصر جنگ

سخت‌ترانی اخیر نارندرا مودی در ایالت بیهار- با لحن تند و پیام‌رسانی جهانی- تنها واکنشی به یک حمله تروریستی نبوده؛ بلکه نمایش تازه‌ای در یک درام پرخطرانه بود که منطقه را به نقطه اشتعال خطرناکی تبدیل کرده است. در شرایطی که هند و پاکستان هر دو با بحران‌های داخلی و فشارهای خارجی روبه‌رو هستند، وسوسه بهره‌برداری سیاسی از ترازوی کشمیر به‌عنوان صحنه‌ای برای نمایش قدرت‌طلبانه بیش از هر زمان دیگر شدت گرفته است. شاید مودی فراموش کرده باشد که در سال ۲۰۲۲، پس از حمله روسیه به اوکراین، به ولادیمیر پوتین گفته بود: «این دوران، دوران جنگ نیست».

در گذشته، بازیگران بین‌المللی- به‌ویژه ایالاتمتحده- نقش مهمی در فرونشاندن بحران‌های جنوب آسیا ایفا کرده‌اند. در جریان بحران سال ۲۰۱۹، مقامات آمریکایی و غربی به طور فعال و بیوسسته از هر دو کشور خواستند که خویشترداری پیشه کنند. اما اکنون، جهان از نزاع‌های مکرر هند و پاکستان خسته شده است و تمایلی برای مداخله

جهان از نزاع‌های مکرر هند و پاکستان خسته شده است و تمایلی برای مداخله در جنوب آسیا دیده نمی‌شود.

با وجود ناآرامی‌های داخلی پاکستان هنوز بازدارندگی هسته‌ای قدرتمندی در اختیار دارد و از حمایت چین نیز بهره‌مند است.

۱۱

در جنوب آسیا دیده نمی‌شود. خروج نیروهای ناتو از افغانستان نیز باعث شده اهمیت راهبردی پاکستان برای آمریکا کاهش یابد. اظهارنظر اخیر دونالد ترامپ- که گفت هند و پاکستان «به‌نوعی موضوع را بین خود حل می‌کنند»- تا‌زایی است از خلأدیلپلماتیک گسترده‌تری که چشم‌انداز میانجی‌گری طرف ثالث برای مهار تنش‌ها را مبهم و دور از دسترس کرده است.

این فقدان فشار خارجی، در کنار انگیزه‌های داخلی «مودی» و «منیر» برای نمایش قدرت‌طلبانه و تهاجمی، شرایط فعلی را به‌شدت مستعد انفجار و تشدید تنش کرده است. آتش‌بس چهار ساله در خط کنترل- مرز مورد مناقشه میان هند و پاکستان- نمی‌تواند تضمین‌کننده صلح باشد، چراکه نه هند و نه پاکستان، هیچ‌یک به طور جدی به حل ریشه‌ای اختلافات نیرداخته‌اند، تلاشی برای اعتمادسازی نکرده‌اند و گفت‌وگوهای مستعداری را دنبال نمی‌کنند. این‌اتش‌س همچنان شکننده و برگشت‌پذیر است. از همه مهم‌تر، اینکه رهبران دو کشور به‌شدت تشویق می‌شوند که مواضع قاطع اتخاذ کنند، فضای ملایم برای مصالحه را کاهش داده و احتمال رویارویی نظامی را افزایش می‌دهد. خطر تشدید تنش- چه عمدی و چه تصادفی- از همه همیشه بیشتر است؛ و اگر اشتباهی رخ دهد، پیامدهای آن می‌تواند برای جنوب آسیا و حتی جهان، فاجعه‌بار باشد.

https://www.foreignaffairs.com/india/india-and-pakistan-are-perilously-close-brink

۱۱

بداند. با این حال، اقتصاد شکننده پاکستان و مشکلاتش در مرزهای غربی با افغانستان و ایران، دست اسلام‌آباد را نیز بسته‌تر کرده‌اند. منافع چین نیز تصمیم‌گیری هند را پیچیده می‌کند، زیرا پکن ممکن